

Stručni rad

MOTIVACIJA ZA ČITANJE

Nives Miljuš

III. osnovna škola Bjelovar

Sažetak

U radu se govori o izazovima i odgovornosti učitelja u nastavnom procesu. Čitanje s razumijevanjem preduvjet je za uspješno učenje, no danas, kada su sve informacije o književnom djelu dostupne na internetu, učenici posežu za bržim i lakšim načinima umjesto da sami pročitaju književno djelo. Pokušava se odgovoriti na pitanja: kako motivirati učenike za čitanje i osvijestiti važnost samostalnog rada i kritičkog razmišljanja, koje su negativne strane pretjerane uporabe digitalne tehnologije i kako ju u nastavnom procesu možemo primijeniti na učinkovit način.

Prikazana su dva primjera motivacije za čitanje i mogućnost bogaćenja rječnika učenika viših razreda osnovne škole pomoću digitalnog alata Padlet.

Ključne riječi: razumijevanje smisla teksta, poticanje na čitanje, Padlet

1. Zašto čitati knjige?

Ovim pitanjem često pokušavamo u nastavi Hrvatskoga jezika motivirati učenike za čitanje. Najčešći su odgovori: čitanjem obogaćujemo rječnik, čitanjem razvijamo maštu, saznajemo nove činjenice o svijetu oko sebe. No, sve to, razvojem interneta može se puno brže i jednostavnije. Sve što nas zanima pronaći ćemo *guglajući*. Učenici „pročitaju“ knjigu, prepisu sažetak ili prijateljski podijele svoja razmišljanja i interpretaciju teksta. Danas je lako doći do informacija, biografskih podataka, sadržaja. No, kad razgovaramo s učenicima o književnom djelu koje su trebali pročitati, uviđamo da samo nekolicina razumije što je pročitala, može kritički razgovarati i objasniti svoje doživljaje i razumijevanje teksta.

2. Čitanje je složen kognitivni proces

Razumijevanje pročitano g teksta važno je ne samo u nastavi Hrvatskoga jezika, već u svim nastavnim predmetima. Kao jedan od temeljnih kognitivnih procesa, čitanje je složen proces i osnovni preduvjet za razumijevanje sadržaja. „Čitanje i pisanje dvije su temeljne kognitivne sposobnosti kojima dijete mora ovladati u ranoj dobi kako bi moglo nastaviti sa svojim daljnjim obrazovnim procesom, a potom i drugim mentalnim i komunikacijskim procesima tijekom života“. [3]

Očekuje se da učenici u nižim razredima osnovne škole ovladaju tehnikom čitanja (vještina prepoznavanja riječi, brzina čitanja, tečnost). To je bitno i u višim razredima i osnovni je preduvjet za razumijevanje pročitano g a. U ovom tekstu ne osvrćemo se na sve poteškoće u savladavanju čitanja koja djeca imaju, već na problem siromašnog rječnika učenika, odnosno na sve manji broj riječi kojima raspolaže. Većina školske djece odgovorit će da je čitanje važno za razvijanje rječnika, no kako ih potaknuti da to i primijene?

2.1. Razumijem što čitam ili *copy paste*

Čitanjem s razumijevanjem bavimo se u nastavi u svim razredima osnovne škole. Cilj takvog čitanja je razumijevanje poruke, jasno i točno primanje napisane

obavijesti. Naglasak je na spoznajnoj razini, a postižemo ga različitim metodama ili metodičkim postupcima.

Doživljajna razina teksta sljedeća je razina čitanja kojom dublje poniremo u tekst, učenici otkrivaju svoje razumijevanje i doživljaj ili se kritički osvrću na tekst svojim tvrdnjama i razmišljanjima. [2]

U svim čitankama nastavnoga predmeta Hrvatski jezik metodički je dio koji se odnosi na razumijevanje teksta (*Razumijem što čitam, Razgovaramo, Doživljavam, razmišljam, razumijem,...*) Nakon čitanja, najčešće razgovorom provjeravamo razumiju li učenici pročitano i uvodimo ih u daljnji rad na tekstu. Objašnjavamo nepoznate riječi, riječi koje ne koriste u svakodnevnoj komunikaciji ili su posuđenice, lokalizmi, dijalektizmi ili žargonizmi. Često nakon takve analize i razgovora pretpostavljamo da su svi tekst razumjeli. No, je li baš tako? Ponekad smatramo da je objašnjenjem i upoznavanjem s nepoznatim riječima koje su već navedene u čitanci ili bilo kojem udžbeniku nekog nastavnog predmeta naš posao završen. Smatramo da oni razumiju tekst. Iznenadimo se kad shvatimo da npr. ne razumiju značenje rečenice: *Ekipa je zaigrala nogomet na leđini*. Ili kad ni jedan od 24 učenika šestoga razreda ne zna značenje riječi *krnja* (motivacija prije obrade krnjeg perfekta).

U posljednje vrijeme nastavnici uočavaju velike promjene u načinu učenja, analiziraju, razmjenjuju iskustva i često dolaze do zaključka da djeca danas ne razumiju što čitaju. Čak i oni koji su dobro ovladali tehnikom čitanja. U knjizi Čitanjem do (spo)razumijevanja: Od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti. autorica Anita Peti – Stantić razlikuje pojmove čitač i čitatelj.[3]

„U mojemu je pojmovnom sustavu čitač onaj koji čita zato što je prekoračio prag bespismene kulture i zakoračio u pismenu, dakle onaj koji može čitati. Čitatelj je, s druge strane, onaj koji uživa u čitanju, svakim novim čitanjem nadograđujući svoju spoznaju i pretvarajući je u sredstvo izgradnje svojega svijeta i sebe kao intelektualnoga bića.“[3]

Usljed brze razmjene informacija, do mnogih učenika ne dopire informacija ili poruka teksta. Uspoređujući ih s generacijama od prije interneta, uviđamo razlike. Generacija učenika odrasla s računalom, djeca koja su i slova upoznala tipkajući po tipkovnici, drugačije obrađuju primljene informacije. Površnost, nasumično

traženje informacija o postavljenom problemu, nemogućnost snalaženja u šumi ponuđenih informacija, nemogućnost razlikovanja bitnog od nebitnog i istinitu informaciju od lažne. Sve su to negativnosti uzrokovane ponašanjem mladih usmjerenih na internet i druge medije. Iako postoje i drugačija razmišljanja prema kojima mlade generacije bolje i kreativnije koriste internet od njihovih učitelja, to su znanstvenici istraživanjem opovrgli.[1]

Nastavnici su suočeni s izazovom kako motivirati učenike, kako obraditi sadržaj, koliko činjenica im pružiti, a da ih to brzo ne zasiti i umori i da ne pobjegnu od učenja u njima zanimljivije sfere društvenih mreža i igrice.

2.2. Aktivno učenje

S promjenama koje su se dogodile u društvu mijenja se i škola i učitelj. Učenike više ne možemo zainteresirati za čitanje cjelovitog književnog djela navodeći im samo naslov i podatke o autoru te zadatke za samostalan rad. Cilj nam je osposobiti učenike za samostalno stjecanje znanja i kritičko mišljenje. Aktivnim učenjem učenik je u središtu, a učitelj kao organizator i moderator učenja odabire aktivnosti i strategije poučavanja kojim će potaknuti učenika na samostalan rad. Tijekom rada pruža im podršku i usmjerava. Učitelj moderator potiče učenika da sam dođe do znanja otkrivanjem, istraživanjem, postavljanjem pitanja. Za vrijeme procesa učenja, samostalno ili u timu, učenik procjenjuje svoj rad, preuzima odgovornost za uspjeh ili neuspjeh i rezultate svog rada na kraju predstavlja ostalim učenicima u razredu. Ostali učenici raspravljaju i vrednuju rad učenika. Učitelj prati i analizira te vrednuje uspjeh učenika.[4]

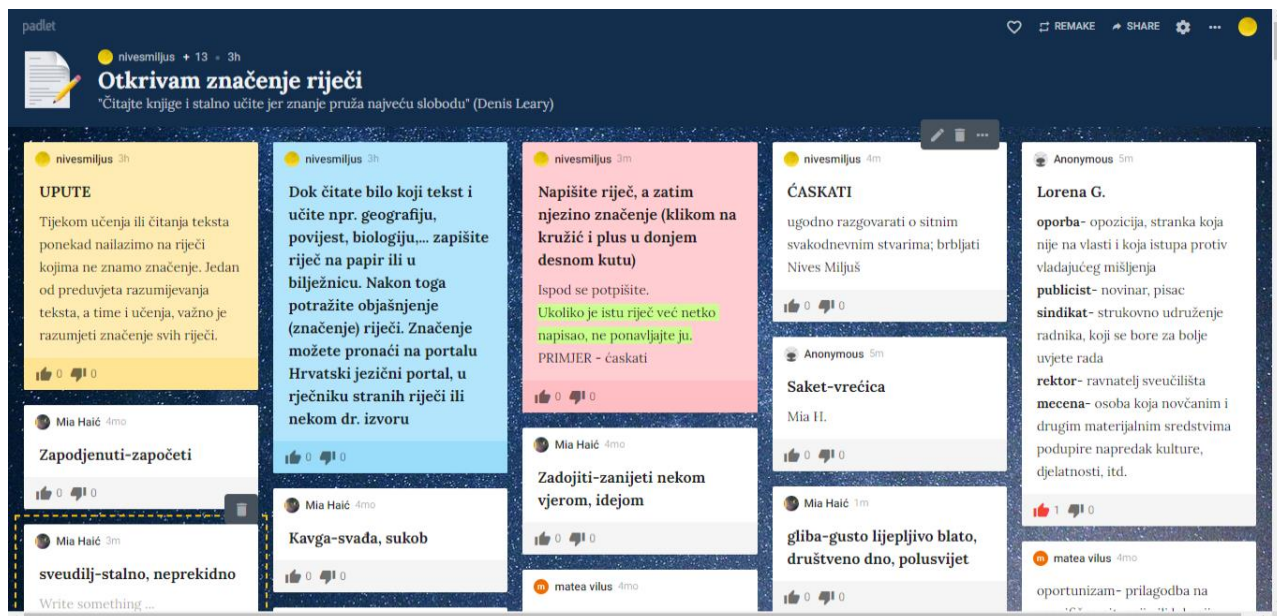
Digitalna kompetencija učitelja i učenika pridonosi motivaciji i postizanju aktivnoga učenja. No, da bismo spriječili one negativne strane uporabe digitalnih medija, važno je usmjeriti učenika, davati pravovremenu povratnu informaciju i podršku. Osim roditelja, učitelji imaju veliku odgovornost usmjeravati mlade generacija na pozitivnu, umjerenu i „pametnu“ uporabu IKT-a.

Za vrijeme nastave na daljinu uvjerali smo se koliko je bitna neposredna komunikacija koju je teško ostvariti u digitalnom okruženju. Stoga je izazov bio pronaći digitalne alate kojima će se svi učenici znati služiti i pomoću kojih ćemo ostvariti zadane ishode.

2.3. Primjeri za poticanje čitanja i razumijevanja pročitanog

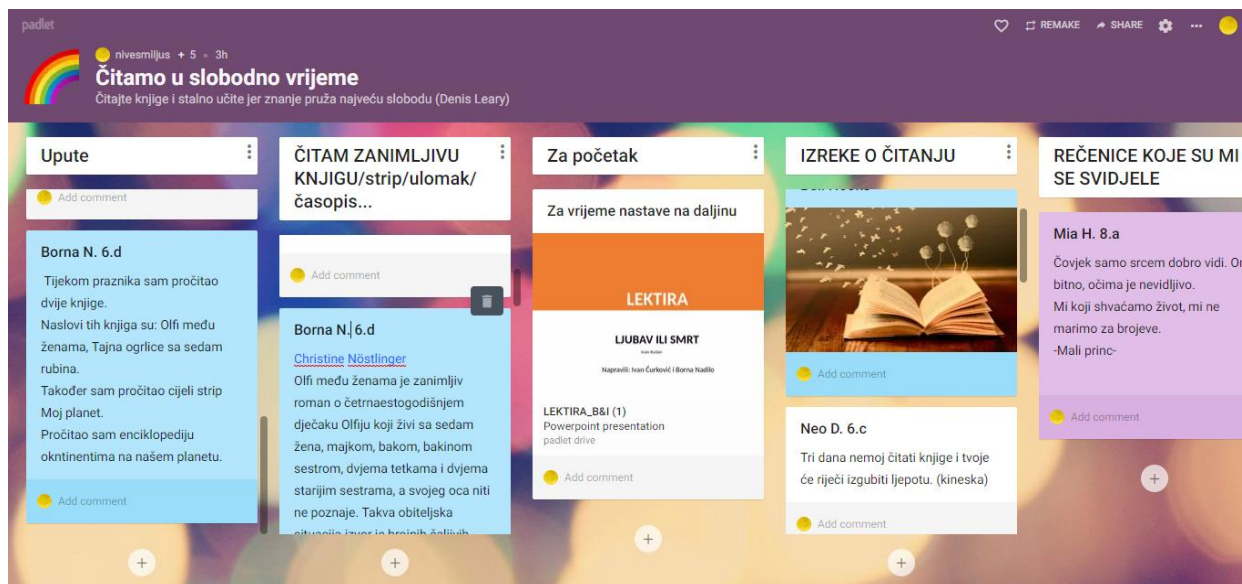
Učenici sedmoga i petog razreda tijekom nastave na daljinu samostalno su rješavali zadatke pomoću digitalnog alata Padlet. Cilj je bio potaknuti učenike na razmišljanje o nepoznatim riječima i samostalno traženje podataka i izvora znanja. Učenici sedmoga razreda dobili su zadatak da tijekom učenja sadržaja bilo kojeg predmeta zapišu nepoznatu riječ. Uputila sam ih na Hrvatski jezični portal, Školski rječnik hrvatskoga jezika i tiskana izdanja koja imaju kod kuće. Učenici su tijekom travnja, svibnja i lipnja upisivali riječi na koje su nailazili čitajući tekst. Pratila sam njihov rad i reagirala na pravopisnu pogrešku. U komentare sam upisala uputu da pogrešku isprave.

Rad ćemo nastaviti i tijekom redovne nastave u školi. Učenici samostalno rješavaju zadatke kod kuće, a u školi ćemo povremeno analizirati riječi i vršnjački vrednovati. Naša rječnička baza polako će postajati sve opširnija, a učenici će, vjerujem, značenje nekih riječi upamtiti jer su ih sami zapisali i aktivno sudjelovali.

Slika1: Otkrivam značenje riječi

Slika 2. prikazuje primjer samostalnog rada učenika kojim se potiče čitanje i razmjena doživljaja čitanja. Također je započet tijekom nastave na daljinu, a nastavljamo i dalje. Uključeni su učenici dva osma i dva šesta razreda (bivši sedmi i peti).

Slika 2: Čitamo u slobodno vrijeme

3. Zaključak

Razumijevanje smisla pročitano g teksta preduvjet je za uspješno učenje, a time i razvoj kompetencija i samopoštovanja. Učitelji svih nastavnih predmeta trebali bi biti svjesni važnosti čitanja i razumijevanja pročitano g a te često provjeravati razumiju li svi učenici tekst. Reproduciranje opširnog sadržaja u današnje vrijeme dostupnosti informacija besmisleno je. Važnije je motivirati učenike i podučiti ih strategijama aktivnoga učenja, razgovarati što češće o pročitano m, poticati ih na kritičko promišljanje i suradnju i učinkovitu uporabu digitalne tehnologije.

4. Popis literature

- [1.] Spitzer, M. (2018.) Digitalna demencija-Kako mi i naša djeca silazimo s uma, Zagreb, Ljevak
- [2.] Težak, S. (1996.) Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1, Zagreb, Školska knjiga
- [3.] Hrvatski jezik : znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika
- [4.] Vol. 6 No. 3, 2019. Blagus, G. Čitanjem do znanja
- [5.] URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=toc&id_broj=18054 (28.8.2020.)
- [6.] Škola za život
URL: <https://skolazazivot.hr/prezentacije/> (28.8.2020.)